

ART LIMES
KÉP-TÁR V. – I. RÉSZ
2017.4

TATABÁNYA

A **Soproni Múzeum**
szeretettel meghívja önt
2017. június 16-án, pénteken, 18 órára

a **Fabricius Galériába**
Sopron, Fő tér 6.

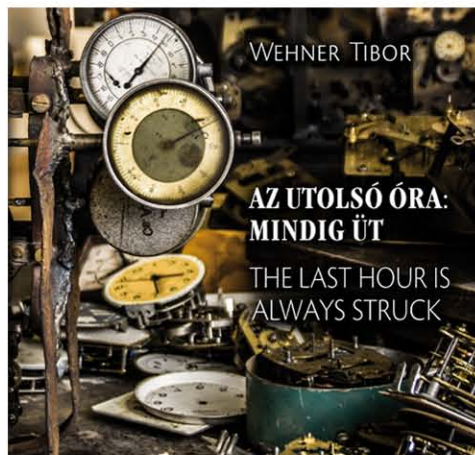
ifj. Szlávics László
szobrászművész

KRONOSZ ÉS KAIROSZ

című kiállításának
megnyitójára.

A kiállítást megnyitja:
Veress Ferenc
művészettörténész

A kiállítás 2017. július 16-ig tekinthető meg
kedd - vasárnap 10 órától 18 óráig.

Veress Ferenc

KRONOSZ ÉS KAIROSZ

IFJ. SZLÁVICS LÁSZLÓ SZOBRÁSZMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA

2009-ben Rómában, a Palazzo Firenzében egy medievalista professzor előadását hallhattam, aki szemléletesen beszélt a középkor irodalmának egy jellegzetes motívumáról: az apokaliptikus menetről. A világvége és az emberi élet végének fenyegető réme éberem élt az emberiség tudatában, együtt azzal a meggyőződéssel, hogy azt senki sem kerülheti el: császárokra, királyokra, hercegekre, egyszerű halandókra egyaránt lesújt a könyörtelen halál. Johan Huizinga *A középkor alkonyában* három motívumot különböztet meg. Az első: „hol vannak most azok, akiknek ragyogása egykor betöltötte a világot?“, a második: „az enyészetnek indult emberi szépség félelmetes látványa“, a harmadik: „a haláltánc: a halál mindenféle korú és rangú embert magával ragad.“¹

François Villon költeményében, *A szép fegyverkovácsné panaszában* így írja le a szépség tovatűntét: „Mi maradt? Ősz haj, ráncos homlok/ Csupasz szemöldök, hűlt szemek/ (Pedig hány gazdag esze bomlott, / Lesvén kacagó tűzüket!); / Orrom ijesztő görbület, / Fülem konya és csupa szőr; / Arcom fakó, ványadt, s fityeg/ Államon-ajkamon a szőr.“ (Szabó Lőrinc fordítása). Ugyanilyen szuggesztívek Hans Holbein híres, haláltáncot ábrázoló metszetei. A *memento mori*-gondolatát a középkor és a barokk időszakában számtalan műalkotás fejezte ki, a legkülönfélébb műfajokban. A gondolat ifj. Szlávics Lászlótól sem idegen, 2006-ban a soproni Lábasházban rendezett csoportos kiállításon² egy sorozat *assemblage*-al szerepelt. Az antropomorf megjelenésű (lábakon álló) óraszerkezetek, pusztuló-bomló formáikkal a haláltánc gondolatkörét idézték, elrendezésükkel pedig finoman irónikus

jelentést is öltöttek, hiszen a kiállítást megnyitó személyeknek éppen az általuk közrefogott térben kellett állniuk...

Mostani kamara-kiállításán Szlávics László a gépi óraszerkezeteknek juttatja a főszerepet, ezáltal pedig egy másik gondolatköröt idéz fel: a mechanikus időmérés megszületését. A kronométer megjelenése a kora újkorban átalakította az emberek idő- és térszemléletét. Francis Bacon így fogalmazott *Novum organum* című munkájában: „Való igaz, bonyolult és gondos munka az órák gyártása, melyek kerekük mozgásával mintegy az égtestek forgását, folyamatos és rendszeres mozgással pedig az élőlények pulzusának lüktetését utánozzák, ám mindez a bonyolultság egy-két természeti alaptörvény folyamán.”³ Ebből adódott a kora újkori gondolkodásban az a feltevés, hogy a makrokozmosz (az égtestek) és az emberi szervezet működése is hasonló egy géphez. Az óraműködés transzparens, ésszerű, áttekinthető elveken nyugszik, mely mindenki számára megismerhető. Ám a barokk órák felépítése mégis kettősségről árulkodik: a gazdagon díszített számlap egyfelől – a mögé rejtett mechanikai szerkezet másfelől. Így tükröződött az a meggyőződés, hogy az ember elsősorban a tárgyak érzéki minőségéhez férhet hozzá.⁴

A barokk-kori Sopron is híres volt órásmestereiről. Az egyik legnevesebb, a püringi Zoller Ferenc az 1760-as években telepedett le a városban. Ő készítette többek között a Városháza állóóráját (ma a Soproni Múzeumban) és a ferencesek mozgó istenszemmel díszített óráját, amelyet Szily János püspök a szombathelyi szeminárium számára vásárolt meg. A biedermeier korában festett, zenélő

1 Johan Huizinga: *A középkor alkonya*. Fordította: Szerb Antal. Budapest, 1996. Európa Könyvkiadó, 106.

2 A XX. Országos Érembiennále díjazottjainak kiállítása. Sopron, Lábasház, 2016. június 19 – augusztus 7.

3 Idézi Schmal Dániel: „Középpontja mindenütt van.” Időtapasztalat a barokk korban. In: *Barokk – Idő*. Kiállítási katalógus. Pannonhalmi Főapátság. 2009. 11.

4 Schmal, 2009, 29.

Sötét óra, 2017.

Insomnia, 2016.

képórák készültek Sopronban.⁵ Szlávics László óraszobrai tehát otthonosan érezhetik magukat a Soproni Múzeumban, a hangyaszorgalmú város óráinak társaságában; megértésükhöz azonban még egyet lépnünk kell az időben.

Az I. világháború kitörésének idején, egy csöndes zürichi városkában megalakult egy bohém művész-csoport, amelynek tagjai dadaistáknak nevezték magukat. Céljuk az volt, hogy csúfot üzzenek a polgári érelyekből, elkanyarodjanak a művészi kifejezőmódok addigi, kipróbált kerékvágásaitól. Közel állt hozzájuk Marcel Duchamp és barátja, Francis Picabia, mindketten furcsa automaták kitalálói.⁶ A dadaizmus egyengette útját az egyik legnagyobb hatású 20. századi irányzatnak, a szürealizmusnak,

amelyet Giorgio de Chirico magányos városterei és Salvador Dalí órákkal benépesített, álomszerű tájai fémjeleznek.

Mit fejeznek ki számunkra Szlávics László óraszobrai? Kétségkívül, ezek az órák nem destruktívák, hanem inkább játékosan ironikusak. A polgári kultúra korát idéző óradobozok formáját szinte minden esetben megtartja, ezeket rendezzi be furcsa szerkezeteivel, avatja *assemblage*-á. Néhány esetben finom homokkal tölti meg az óradoboz alját, s ebbe helyezi el a szerkezeteket. Különös táj alakul így ki, hasonló ahhoz, amit Dalí egyes festményein láthatunk.

Megmutatkozik előttünk a mechanikus mérőműszerek minden titka: alkatrészeik, melyekről működési elveik leolvashatók. Ámde a szerkezetek

5 Csatai Endre: Zoller Ferenc, soproni órás Mária Terézia korában. In: *Régi soproni házak – régi soproni családok* Sopron, 1936. Rábaközi Nyomda, 23–28. Csipkés Kálmán: *Soproni órákiállítás*. In: Soproni Szemle I. évf. (1937) 2. sz. Pritz István: *Magyar órák*. Budapest, 1943.

6 Marcel Duchamp, *az eltűnt idők mérnöke*. Beszélgetések Pierre Cabanne-nal. Fordította Tészabó Júlia. Budapest, 1991. Képzőművészeti Kiadó

„Száz év magány”, 2016.

Elveszett óra, 2016.

halmozása, egymásra rakódása; a kifcamodott ingák, rugók, kerekék a fölöslegesség érzetét keltik: nem lehet végső bizonyosságunk az időről, amely napjaink kísérője. Az idő megtréfál bennünket, csúfot űz belőlünk: miközben megpróbáljuk mérni és követni, ő túlesz rajtunk: így könnyen a kiábrándultság és csalódottság érzése támadhat bennünk. Szlávics óraszobrainak groteszk formái csúfodárasan mutogatnak felénk, így emlékeztetve bennünket az elmúlás elkerülhetetlen voltára. Egyik óraszobra (*Száz év magány*) antropomorf vonásaival hasonló a barokk festményeken ábrázolt öreg kurtizánhoz, aki saját maga egykori vonásait keresi a tükörben, mint François Villon szép kovácsnéja.

A művész úgy jelenik meg mint „eltűnt idők mérnöke”, bűvész, varázsló és különösen ezermester. A régi tárgyak szeretetével az órásmesterek titkainak kutatásába kezd, mindeközben pedig felidéli a *vanitas* nagymúltú gondolkodását is. Mit kezdünk az idővel, mi az emberi élet célja? Hovatovább: milyen az időhöz való viszonyunk ma, a digitális

technika korában, amikor az információkat másodpercek alatt töltjük fel, továbbítjuk apró hordozók, tárolók révén? Hogyan tartanak lépést ezzel a robbanással az érzékszerveink, tudjuk-e, hogy egyáltalán mik a működési alapelvei az általunk naponta használt digitális eszközöknek? Végül pedig melyek a törvényszerűségei az emberi organizmusnak és ez a lélekkel működő organizmus hogyan tud létezni az elgépiesedő világban?

Aki a Kecse-templom ódon homlokzatával jelzett, patinás Fő térről a Fabricius galéria terébe lép, nem érez változást: a falra akasztott, ketyegő óraszerkezetek összekötik a múltat és a jelent. Az óraszobrok ugyanakkor minden otthonosságuk mellett is meghökkentők, kellemesen provokatívak. A művész szándéka láthatóan az, hogy vezessen bennünket eltűnt korok-kultúrák, mentalitások világában. Ez a gondolkodásra csábító, klasszikus megközelítés Szlávics László művészetének vonzó tulajdonsága.

(Sopron, Fabricius Galéria, 2017. június 16.)